

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOURNEN

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS (RIKU)

- Tietoisuuspäivä 10.4.2018
Lähisuhdeväkivalta

Toimintaa tukee:

11.4.2018

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS (RIKU)

- Yleishyödyllistä toimintaa, jonka päärahoittaja on valtio (oikeusministeriö). STEA rahoittaa kehittämistoimintaa.
- Toteuttajana
 - Ensi- ja turvakotien liitto
 - Kirkkohallitus
 - Mannerheimin Lastensuojeluliitto
 - Suomen Mielenterveysseura (valtakunnallinen koordinaatiojärjestö)
 - Suomen Punainen Risti
 - Suomen Setlementtiliitto
- Palvelut suunnattu rikoksen uhreille, heidän läheisilleen ja rikosasiassa todistaville
 - 31 palvelupistettä eri puolilla Suomea
- Verkkosivut: www.riku.fi, www.riku.fi/nuoret

RIKU lukuina

Asiakkaat 2017

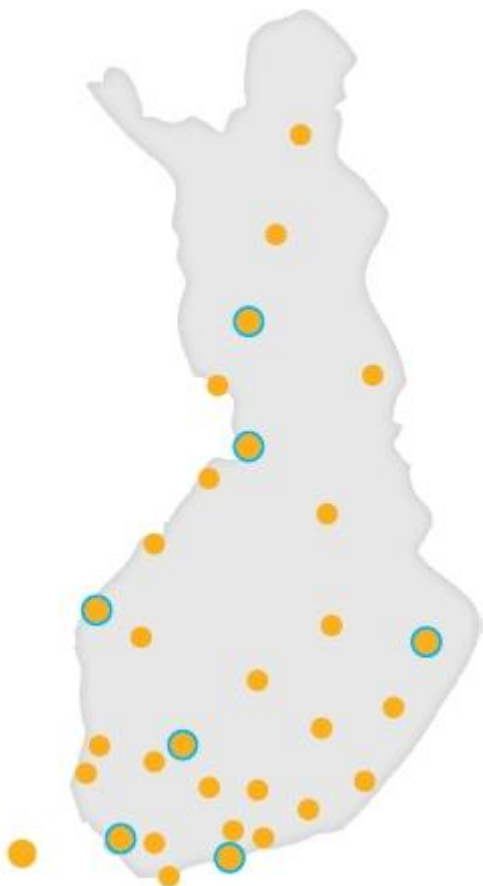
- Suurin osa RIKUn asiakkaista on erilaisten väkivaltarikosten uhreja - naisia 78 %, miehiä 22%. Tukisuhteissa naisten määrä oli suurempi 80/20 %.
- Asiakkaita RIKUn eri palveluissa oli 12 700, jotka pitivät sisällään 62 800 kontaktia.
- Tukisuhteita oli 4675, joista:
 - Pari- ja lähisuhdeväkivallan uhreja 28%
 - Lähestymiskieltoon liittyvät asiat 8 %
 - Seksuaalisen väkivallan uhreja, aikuiset ja lapset 13 %
 - Muun pahoinpitelyn uhreja 11 %
 - Uhkailu/häirintä, henkinen väkivalta 15 %
 - Omaisuusrikokset (murto, varkaus, ryöstö, petos, kavallus) 7 %
 - Muita rikoksia 18 %

Henkilöstö

- Lähes 60 ammattilaista ja yli 500 vapaaehtoista puhelinpäivystäjää/tukihenkilöä, joista noin 40 juristia Juristin puhelinneuvonnassa

RIKUn toiminta-alue

Aluetoimistot (7)

- Helsinki, Joensuu, Oulu, Rovaniemi
Tampere, Turku ja Vaasa,

Palvelupisteet (31)

- Ahvenanmaa, Helsinki, Hämeenlinna, Ivalo, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kajaani, Kemi, Kokkola, Kouvola, Kuopio, Kuusamo, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Mikkeli, Oulu, Pori, Porvoo, Raahе, Rauma, Rovaniemi, Salo, Sastamala, Savonlinna, Seinäjoki, Sodankylä, Tampere, Turku ja Vaasa

Keskustoimisto

- Helsinki

RIKU parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiassa todistavan asemaa

VAIKUTTAMINEN

KANNANOTOT

Julkiset kannanotot, mielipidekirjoitukset
Vapaaehtoiset mukana uhrin puolesta
Osallistuminen tapahtumiin

KOULUTUSTOIMINTA

Ammattilaisten täydennyskoulutukset
Ammattiin opiskelevien koulutukset
Vapaaehtoistoimijoiden koulutukset

KEHITTÄMISTOIMINTA

Lainvalmisteluun ja tutkimustoimintaan osallistuminen
Turvallisuusohjelmat
Työryhmät, lausunnot, aloitteet
Yhteiset hankkeet
Kansainvälinen yhteistyö

MATERIAALIN TUOTTAMINEN

Rikoksen uhrin käsikirja
Oppaita ja ohjelehtisiä

VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI

Lehdet, radio, TV ja sosiaalinen media
Esitteet ja julisteet
Yleisötapahtumat
RIKU-lehti, Uutiskirjeet

PALVELUT

PUHELIN- JA NETTIAUTTAMINEN

Auttava puhelin 116 006
Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177
RIKUchat - www.riku.fi
nettisivut: riku.fi ja riku.fi/nuoret
Syrjinnän vastainen neuvonta

PALVELUPISTEET 31 kpl

Henkilökohtainen tuki ja neuvonta
Tukihenkilöitä
Ammatillisesti ohjattuja vertaistukiryhmiä
Konsultaatiot

ETSIVÄ TYÖ

Visitor-toiminta esimerkiksi poliisilaitoksilla, tuomioistuimissa, turvakodeissa, kriisikeskuksissa tai sosiaalisessa mediassa
Suomi24 verkossa
Yleisötapahtumat

KEHITTÄMISTYÖ

NUORTEN HANKE 2012–2018

Kehittää RIKUn toimintaan uusia käytäntöjä nuorten asiakkaitten tavoittamiseen, kohtaamiseen, tukemiseen ja ohjaamiseen.

LÄHISUHDEVÄKIVALLAN UHRIEN TUKEMINEN 2014–2018

Kehittää RIKUn lähisuhde- ja perheväkivaltaan erikoistunutta tukihenkilötoimintaa ja vertaisryhmätoimintaa.

TUKEA JA APUA IHMISKAUPAN UHREILLE 2015–

Parantaa ihmiskaupan uhrien asemaa järjestölähtöisen auttamisen ja vaikuttamistyön avulla.

VISITOR-TOIMINTA TUOMIOISTUIMESSA 2016–2018

Kehittää tukitoimintaa rikoksen uhreille sekä todistelutarkoituksessa oikeuteen tuleville vapaaehtoisten toteuttaman päivystyksen avulla.

Mikä on rikos?

- Rikoslaki määrittelee rikoksen
- YK:n periaatejulistuksessa (1985) on määritelty rikoksen uhri: ”Henkilö joka yksityisesti tai ryhmässä on kärsinyt vahinkoa; fyysistä, tai psyykkistä haittaa, henkistä kärsimystä, taloudellista vahinkoa tai jonka perustavia oikeuksia on merkittävästi huononnettu teoin tai laiminlyönnein, jotka katsotaan rikokseksi jäsenmäisen rikoslakien mukaan, mukaan lukien lait, jotka kieltävät rikollisen vallankäytön”
- Kulttuurisidonnainen
- Väkivalta ja rikollisuus ovat kriminaalipoliittinen ja sosiaalinen ongelma, mutta myös kansanterveydellinen ongelma
- Useissa rikoksissa eri asteita, määritellään rikoksen vakavuuden perusteella lievästä törkeään
- Toisinaan lähisuhdeväkivalta voi pitää sisällään useita rikoksia: laitton uhkaus, vainoaminen, kotirauhan rikkominen, kunnianloukkaus, viestintärauhan rikkominen...

Yleisiä rikosnimikkeitä lähisuhdeväkivallassa

- Fyysinen väkivalta (virallisen syytteen alainen rikos)
 - Lievä pahoinpitely
 - Pahoinpitely
 - Törkeä pahoinpitely
- Henkinen väkivalta (asianomistajarikos)
 - Laiton uhkaus (väkivallalla uhkaaminen)
 - Kunnianloukkaus
 - Kotirauhan rikkominen
 - Vainoaminen (virallisen syytteen alainen rikos)
- Lähisuhdeväkivallalle ei ole omaa rikosnimikettä vaan kokonaisuus koostuu erillisistä rikosnimikkeistä

Mitä laki sanoo lähisuhdeväkivallasta

- Lähisuhdeväkivalta on aina VÄÄRIN ja usein täyttää rikoksen tunnusmerkit
- Fyysisen väkivallan käyttäminen lähisuhteessa on virallisen syytteen alainen RIKOS (myös lievä pahoinpitely v. 2011 alkaen)
- Seksuaalinen väkivalta avioliitossa on RIKOS
- Vainoaminen on virallisen syytteen alainen RIKOS (v. 2014 alkaen)
- Lähisuhdeväkivallan uhrilla on lain mukaan mahdollisuus saada oikeusavustaja valtion varoista riippumatta uhrin varallisuudesta, mikäli hänellä on korvausvaatimuksia syyttäjän ajamassa rikoksessa

Mitä laki sanoo lähisuhdeväkivallasta

- Mikäli uhrilla ei ole korvausvaatimuksia rikosasiassa menettää uhri oikeuden valtion varoista tulevaan avustajaan, myöskään kotivakuutuksessa oleva oikeusturva ei tuolloin kata avustajaa
- Mikäli uhri on tietämättään jättänyt korvausvaatimukset esittämättä syyteasian yhteydessä, vahingonkorvauksia voi vaatia myöhemmin erillisellä siviilikanteella.
- Avioliittolain nojalla toinen puoliso voidaan eroprosessissa velvoittaa muuttamaan pois yhteisestä kodista. Yhteiseen kotiin saa jäädä asumaan se puoliso, jolla katsotaan olevan suurempi asunnon tarve.
- Lasten huoltoon, asumiseen, elatuksiin ja tapaamisiin liittyvissä asioista voidaan sopia oman kunnan lastenvalvojalla – tarvittaessa oikeudessa

Lähisuhdeväkivalta ihmisten elämässä

- Suomessa lähisuhdeväkivalta on yleistä
 - Lähisuhdeväkivaltaa voivat kokea niin miehet, naiset ja lapset
 - Parisuhdeväkivaltaa esiintyy myös seksuaalivähemmistöjen keskuudessa
 - Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy myös maahanmuuttajien keskuudessa (kunniaväkivalta)
- Naisiin kohdistuvasta väkivallasta tutkimuksia on tehty paljon
- Tutkimusten hajonta on verrattain yleistä
- Henkinen väkivalta lähi -ja parisuhteissa on varsin yleistä
- Tutkimuksen mukaan kaksi viidestä suomalaisesta naisesta (43 %) on kokenut jonkinlaista nykyisen tai entisen kumppanin tekemää henkistä väkivaltaa
- Keskimäärin suomalaisista naisista noin 30% on joutunut nykyisen tai entisen kumppanin fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi
- Vainokokemuksista tutkimuksessa kertoi noin 20% suomalaisista naisista

Lähisuhdeväkivalta ihmisten elämässä

- Parisuhteessa olevista suomalaisista miehistä noin 16 prosenttia on joutunut joskus kumppaninsa tekemän väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi
- Väkivaltaa parisuhteessa kokeneet miehet ilmoittivat muita miehiä useammin, että kumppani yritti rajoittaa heitä tapaamasta ystäviään ja sukulaisiaan, nimitteli heitä lannistaakseen tai nöyryyttääkseen ja esti miestä päättämästä perheen raha-asioista
- Tärkeää muistaa, että
 - Lapset altistuvat väkivallalle aina, kun toinen vanhemmista käyttää väkivaltaa
 - Riidat ja erimielisyydet kuuluvat parisuhteisiin - riitely ja väkivalta ovat kuitenkin eri asioita!
 - Lähisuhdeväkivaltaan puuttumista tulisi entisestään kehittää

Tiedettyä lähisuhdeväkivallasta

- Väkivaltaa esiintyy kaikissa yhteiskuntaluokissa
- Väkivalta alkaa usein henkisenä
- Väkivalta ei lopu itsestään
- Väkivalta ei pääty pariskunnan vanhetessa
- Väkivalta voi alkaa pariskunnan vanhetessa (eläkkeelle jääminen, sairastuminen, kehityskriisit)
- Lapset tietävät väkivallasta
- Lapset kärsivät väkivallasta, vaikka se ei suoranaisesti kohdistuisi heihin (henkinen kuormitus)
- Lapset syyllistävät itseään väkivallasta
- Suhteesta lähteminen ei aina lopeta väkivaltaa (riskitilanne)
- Väkivallan tekijä ei aina ole päihteiden väärinkäyttäjä tai mielenterveysongelmainen
- Väkivalta on usein piilevää, kynnys hakea apua on korkea
- KAIKKI osapuolet tarvitsevat apua!

Häpeä, syyllisyys, pelko, toivottomuus ja voimattomuus estävät usein lähisuhdeväkivallan uhreja hakemasta apua.

11.4.2018

Väkivallan kierre. Muokattu, alkup. teoksesta From Dark to Light, 1995, suom. Sirkka Perttu

Lähisuhdeväkivallan seuraukset

Psyykkiset, emotionaaliset seuraukset

- Pelokkuus
- Ristiriitaiset tunteet
- Ahdistus, pelko, viha, toivottomuus
- ”Jäätynyt minuus” (turtuminen)
- Univaikkeudet
- Avuttomuuden tunne / riippuvuus
- Psyykkinen sairastuminen, masennus
- Tunnetilojen voimakas vaihtelu
- PTSD
- Traumatisoituminen

KAIKKI LÄHISUHDEVÄKIVALLAN UHRIT EIVÄT TRAUMATISOIDU!

Lähisuhdeväkivallan seuraukset

- Muutokset persoonallisuudessa ja käyttäytymisessä
 - Ihmissuhteiden menetys
 - Myötäilevä ja/tai alistuva käyttäytyminen
 - Minuuden murtuminen, itsetunnon lasku
 - Häpeä, salailu, välttelykäyttäytyminen
 - Kyvyttömyys päätöksen tekoon
 - Heikentynyt kyky toimia vanhempana
- Fyysiset seuraukset
 - Mustelmat
 - Naarmut, haavat
 - Kuolema

Lähisuhdeväkivallan uhrien kohtaamisesta

- ”Aidolla kohtaamisella on tärkeä tehtävä rikoksen uhrin aseman parantamisessa sekä luottamuksellisen suhteen luomisessa. Rikoksen uhrilla on oikeus tulla aidosti kohdatuksi.”
- Olen paikalla - olenko läsnä?
- Kuuntelen - kuulenko?
- Kohtaan - välitänkö?
- Kohtaanko aidosti?

Rikoksen uhrin polku

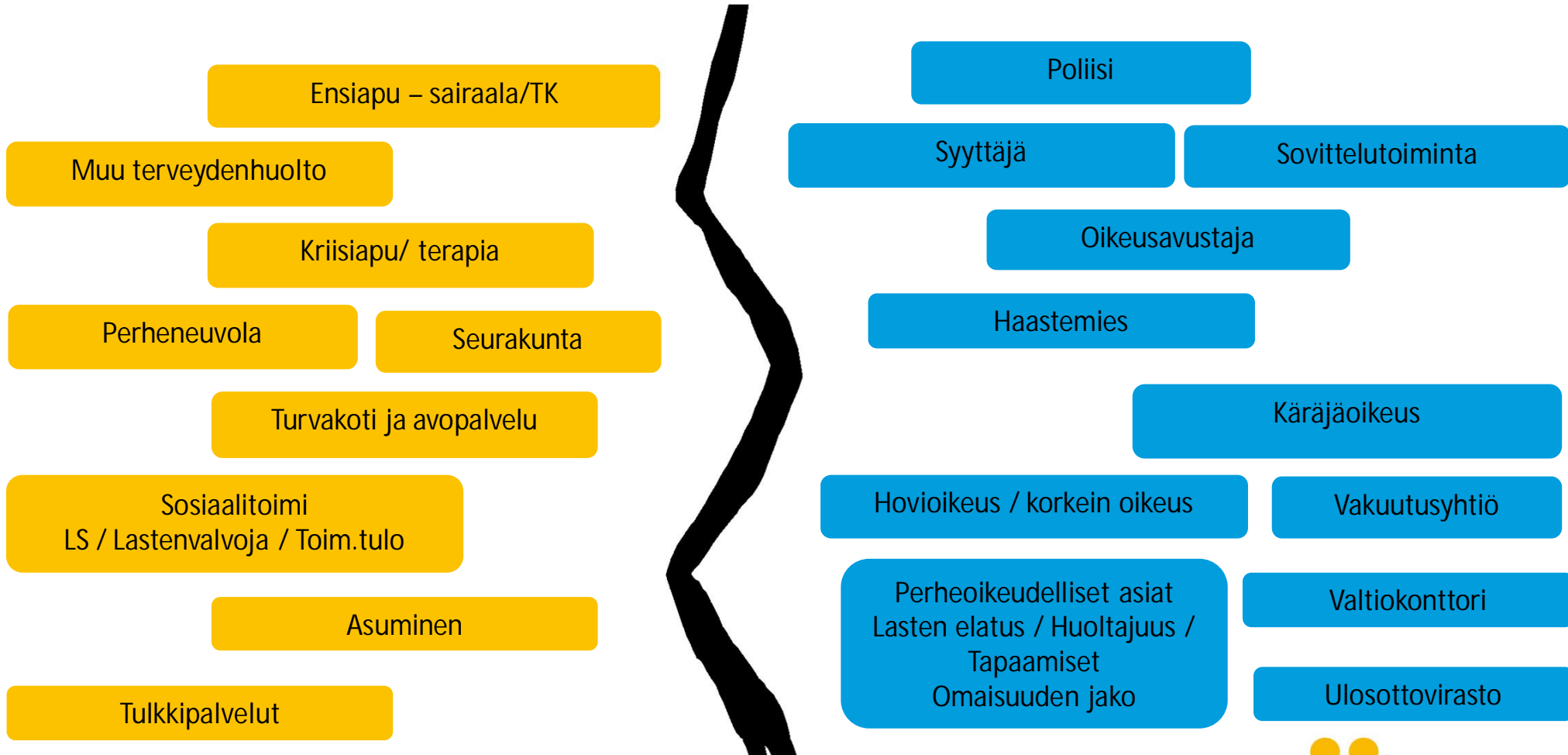
- Turvattomuuden tunteet
- Pelko ja ahdistus
- Syyllisyys ja häpeä
- Muisti- ja keskittymisvaikeudet
- Uniongelmat
- Ongelmia ihmissuhteissa
- Muut psyykkiset reaktiot
- Fyysiset vammat ja oireet
- Taloudelliset menetykset

- Mitä pitäisi tietää?
- Mihin tehdään rikosilmoitus?
- Mikä on esitutkinta, syyteharkinta, sovittelu?
- Mitkä ovat lainmukaiset oikeuteni?
- Rangaistus- ja vahingonkorvausvaatimukset?
- Mitä seuraavaksi tapahtuu?
- Oikeudenkäyntikulut?
- Oikeusavustaja?
- Mitä oikeudenkäynnissä tapahtuu?
- Miten suhtautua tiedotusvälineisiin?
- Kuka voi auttaa?

Toimijoita rikoksen uhrin polulla

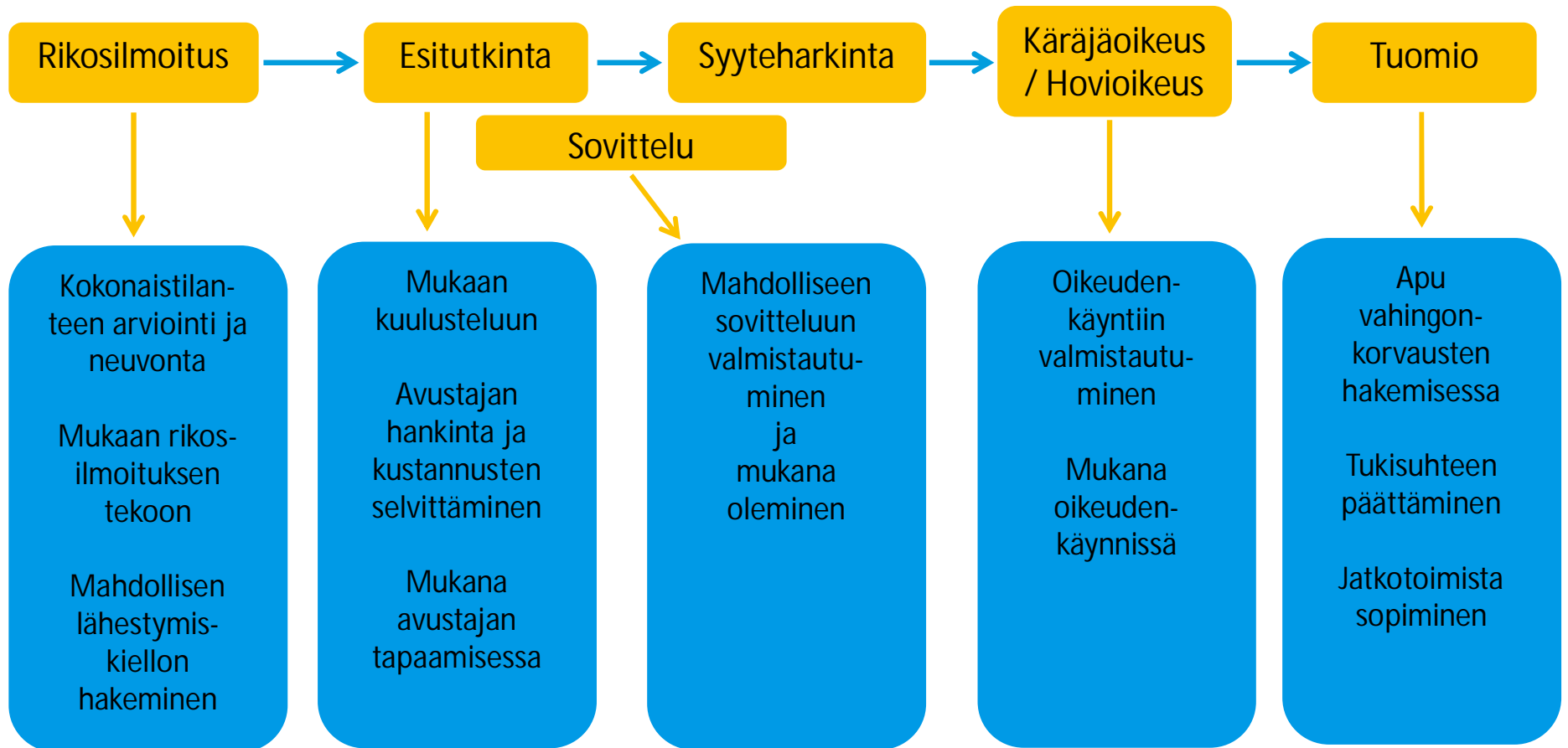
ETL 4 :10 § Oikeus käyttää avustajaa esitutkinnassa

(...) Jos asianomistajan 11 luvun 9 a § :n nojalla arvioidaan olevan erityisen suojelun tarpeessa taikka rikoksen luonne tai asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät, esitutkintaviranomaisen on tiedusteltava asianomistajalta, suostuuko hän yhteystietojensa välittämiseen asianomistajien tukipalveluiden tarjoajalle, ja asianomistajan suostuessa siihen välitettävä yhteystiedot ilman aiheetonta viivytystä.

- Rikosuhripäivystys toimii vuodesta 2016 alkaen rikosuhridirektiivin 8 ja 9 artiklojen edellyttämällä tavalla yleisten rikosuhripalveluiden toteuttajana oikeusministeriön päätöksen mukaisesti
- Rikosuhrimaksun tuotot ohjataan uhrien tukipalveluihin, mm. RIKUlle

RIKUn tuki rikosprosessissa

Tukihenkilötoiminta

- Henkilökohtaista tukea
 - Tukisuhteen alussa sovitaan asiakkaan kanssa tukisuhteen tavoitteet ja rajat
- Maksuton luottamuksellinen palvelu
- Henkistä tukea ja rinnalla kulkemista
 - Keskusteluapua ja mukana erilaisissa viranomais - ym. tapaamisissa asiakkaan halutessa
 - Ohjausta tarpeenmukaisiin lisäpalveluihin ja kannustusta sitoutumaan niihin
 - Marak- toiminnassa tukena sovituissa tapaamisissa ja toimenpiteissä
 - Turvasuunnitelmien tekeminen/ kertaaminen
- Tukea ja neuvontaa rikosprosessissa
 - Ajantasaista neuvontaa rikosprosessiin liittyvissä käytännön asioissa
 - Opastusta esim. lähestymiskielto- ja vahingonkorvausasioissa
 - Tukea oikeusavustajan hankinnassa – kustannusvaikutukset / mistä sopiva avustaja ym.
 - Tukihenkilö mukana poliisilaitoksella, oikeudenkäynneissä, asianajotoimistoissa tai muissa rikosasiaan liittyvissä viranomaistapaamisissa
 - Oikeudenkäyntiin valmistautuminen: käsittelyjärjestys, odotustila- ja istuntosali järjestelyt yms.

RIKUn tuki muissa käytännön asioissa

Ota yhteyttä Rikosuhripäivystykseen

- Sisä-Suomen aluetoimisto,
Nalkalankatu 12 G, 2.krs, Tampere (18.4.2018 alkaen)
Aluejohtaja Katariina Westman
sisasuomi@riku.fi
- Pirkanmaan palvelupiste (18.4.2018 alkaen)
Nalkalankatu 12G, 2.krs, Tampere
p. 050 309 1551

RIKUn oppaita

- Rikoksen uhrin käsikirja
PS-kustannus, 3. uud. painos, 39 €
- Tukea ja neuvontaa rikosprosessista seksuaalirikoksen uhrille
- Asianomistajana tai todistajana oikeudessa - Käytännön ohjeita
- Käytännön oikeusopas väkivaltarikoksen uhrille
- Rikosprosessitietoa nuorille rikoksen uhreille
- Ulkomaalaistaustaisen rikoksen uhrin kohtaaminen
- Kun henkirikos koskettaa. Käsikirja henkirikosten uhrien läheisten kohtaamiseen

Kaikki oppaat ja esitteet eri kieliversioineen:
riku.fi/oppaat+ja+ohjeet

TUKEA JA NEUVONTAA RIKOSPROSESSISSA SEKSUAALIRIKOKSEN UHRILLE

Rikosuhripäivystyksen oppailla • 1 (2018)

ASIANOMISTAJANA TAI TODISTAJANA OIKEUDESSA - KÄYTÄNNÖN OHJEITA

Rikosuhripäivystyksen oppailla • 3 (2017)

